

Радецька Валентина Яківна, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УСНОГО МОВЛЕННЯ

Ідентифікація особи в кримінальному процесі є однією з найважливіших завдань доказування, зокрема, і при проведенні лінгвістичного дослідження відео-звукозапису усного мовлення. Сучасні вимоги до проведення експертних досліджень в системному аналізі організаційних та методичних засад проведення лінгвістичного дослідження відео-звукозапису усного мовлення, полягають у всебічному розгляді факторів, що беруть участь в процесі реалізації мовленнєвої діяльності, в якій відображається особа мовця.

Лінгвістичне дослідження відеозвукозапису усного мовлення – це підвид експертного дослідження, при проведенні якого встановлюється інформація доказового значення, що міститься в досліджуваному мовленнєвому матеріалі. На сьогодні склалася ситуація, коли методична література, що використовується під час його проведення, не відповідає сучасному рівню наукових досягнень у частині дослідження окремих аспектів мовленнєвої діяльності.

Сучасні напрацювання базуються на наукових досягненнях в тих галузях знань, які безпосередньо спрямовані на предмет експертного дослідження усного мовлення людини: лінгвістиці, психолінгвістиці, соціолінгвістиці, етнолінгвістиці, акустиці, фізіології, соціології, психології тощо, а також на базових методологічних принципах проведення судової експертизи. Завдяки поєднанню методів різних галузей та їх використанню під час проведення експертизи, виникає розуміння об'єктивного знання про особу мовця, що досягається тільки при їх всебічному і взаємодоповнюючому розгляді та науково обґрунтованих методах його проведення.

Водночас, нині нарізла необхідність систематизації методологічних основ проведення лінгвістичного дослідження відео-звукозапису усного мовлення з урахуванням діалектичної єдності мови й мовлення в процесі мовленнєвої комунікації, різноманіття факторів, що впливають на мовленнєву діяльність людини та формування її мовленнєвої індивідуальності. Можливість їх експертного аналізу базується на знанні низки наукових методів, оцінки й формування на їх основі знання про факти доказового значення, що містяться в звукозаписі фонограми, що досліджується.

На сьогодні склалася ситуація, коли деякі аспекти мовленнєвої діяльності людини розглядаються в науковій і методичній літературі або однобоко, несистемно, або не розглядаються взагалі. Це свідчить про відсутність єдиного науково-методичного підходу до їх аналізу, при якому враховуються різноплановість аспектів дослідження, специфіка усного мовленнєвого матеріалу і способів його дослідження в межах цього виду експертизи. Цим і обумовлена актуальність звернення до проблем, що розглядаються.

Враховуючи те, що лінгвістичний аналіз відео-звукозапису усного мовлення, головним чином, проводиться в межах розслідування кримінальних правопорушень, слід звернути увагу на системний розгляд закономірностей здійснення експертної діяльності в процесі дослідження відеофонограм, що приєднуються до матеріалів кримінального провадження як речові докази, а також дослідженню механізмів отримання з них інформації, що має доказове значення. З цією метою як науковцями, так і експертами, проводиться розробка теоретичних, методичних і практичних основ лінгвістичного аналізу усного мовлення, розглядаються можливості застосування в судочинстві відео-звукозапису, що містить мовну інформацію.

Основними напрямками сучасних наукових досліджень у галузі лінгвістичної експертизи усного мовлення є такі:

- визначення основних понять, структури, завдань, методів дослідження, що використовуються в цій експертній галузі;
- аналіз результатів, накопичених іншими дослідниками з питань, пов'язаних з цією експертизою;
- визначення лінгвістичного аналізу відео-звукозапису усного мовлення як підвиду судової експертизи;
- аналіз закономірностей формування динамічного стереотипу навичок усного мовлення, що дозволяють розглядати мовлення як об'єкт експертного дослідження;
- диференційований аналіз лінгвістичних та екстралінгвістичних особливостей мовленнєвого матеріалу в межах експертизи матеріалів відео-звукозапису;
- диференційований аналіз мовленнєвого матеріалу на різних етапах дослідження;
- визначення специфіки дослідження відео-звукозапису мовлення;
- розробка загальних науково-методичних положень щодо проведення лінгвістичної експертизи відео-звукозапису усного мовлення;
- диференційований аналіз різних видів лінгвістичної експертизи, зокрема, лінгвістичного дослідження відео-звукозапису усного мовлення;
- аналіз сучасних можливостей використання науково-технічних засобів і спеціальних знань для фіксації та отримання криміналістично значущої інформації при проведенні лінгвістичного дослідження відео-звукозапису усного мовлення;
- розробка рекомендацій щодо вдосконалення практики виробництва цього виду експертизи.